

BOFORS-INDIENAFFÄREN

— ETT FALL AV OMDISKUTERAD SVENSK VAPENEXPORT

AV UNIVERSITETSLEKTOR, FIL. DR. JOAKIM THELANDER

*This is a case study of one of the most well-known political scandals in Sweden: the Bofors-India affair. The purpose of the study is to describe this affair and to analyze it using established theories of corruption and economic crime. The arms industry is considered one of the most corrupt business sectors in the world. Important reasons for this are the secrecy involved in arms deals, the considerable amounts of money at stake in the contracts and the strong competition between manufacturers. In March 1986, the Swedish arms manufacturer Bofors signed a large order with the Indian government for a system of 155 mm field howitzers. The deal was worth approximately 8.4 billion Swedish kroner. In April 1987, journalists at the Swedish National Radio claimed that large bribes had been paid to Swiss bank accounts in order to secure the deal. The Swedish National Audit Office examined the payments, and concluded that sums exceeding 260 million Swedish kroner had been paid to Swiss bank accounts. Bofors acknowledged the payments, but claimed that these were legitimate provisions and not bribes. It is argued that Sweden has a strong industrial and political tradition in protecting the domestic arms industry and exporting arms abroad. This means competing for contracts in a business sector where corruption is regarded as widespread. At the same time, Sweden has declared strong positions against corruption, as well as a commitment to international peace and mediation in international conflicts, something that can easily clash with the selling of arms. This explains the heated debate that followed the Bofors-India affair.**

Inledning

Inom korruptionsforskningen brukar vapenindustrin anses vara en av världens mest korrupta affärssektorer. En bidragande orsak till korruptionen inom vapenhandeln är den sekretess som omgärdar olika länders beslut i militär- och försvarsfrågor. Andra faktorer är det höga värdet av kontrakten och länders ökade fokus på försvars- och säkerhets frågor, liksom en ökning av antalet småskaliga konflikter i världen (Gupta et al, 2001; Transparency International, 2006; Stockholm International Peace Research Institute, 2009).

* Title in English: *The Bofors-India Affair: A Controversial Case of Swedish Arms Export*. Original in Swedish.

En av de aspekter som gör kombinationen vapen och korruption särskilt intressant i en svensk kontext är kombinationen av en hög moralisk svansföring i antikorrupsionsfrågor (Thelander, 2006) förenat med ett officiellt politiskt värnande av den forskning, högteknologiska kompetens och de arbetstillfällen som den svenska vapenindustrin representerar (Anderson & Stenquist, 1988; Westander, 1990). Värnandet av den svenska vapenindustrin har dock mött kritik, såväl i form av korrupsionsanklagelser mot vapenhandeln som när det gäller försäljning av vapen till vad en del debattörer anser vara krigförande länder (ibid).

Syftet med denna artikel är att göra en studie av ett mycket omdiskuterat fall av vapenexport i Sverige – den så kallade Bofors-Indienaffären. Ambitionen är inte att göra några nya avslöjanden utan att sätta in Bofors-Indienaffären i ett sammanhang och diskutera den med hjälp av relevanta teorier om korruption och ekonomisk brottslighet.

Metod

Fallstudier kan vara av olika karaktär. En fallstudie kan handla om såväl personer som organisationer eller samhällen (Jacobsson & Meeuwisse, 2008). Här handlar det om en skandal på hög politisk och organisatorisk nivå. Bofors-Indienaffären är det mest uppmärksammade fallet av (påstådd) korruption inom den svenska vapenindustrin och en av de mest debatterade affärerna inom svensk politik. Detta är i första hand en litteraturstudie. En del förstahandskällor i form av offentliga utredningar, betänkanden och riksdagsprotokoll har ingått i det undersökta materialet. Genomgången av dessa gav dock inte så mycket intressant material som jag hade hoppats på, så det material som beskriver händelseförloppet är baserat på litteratur om Bofors-Indienaffären. När det gäller denna har jag särskilt använt mig av de böcker som Bo G. Andersson och Bjarne Stenquist (1988) samt Henrik Westander (1990) skrivit om Bofors och den svenska vapenexporten. I denna litteratur finns även publicerat viktiga handlingar, till exempel det svenska Riksrevisionsverkets rapport angående vapenförsäljningen.

Vapen och korruption

Vapenindustrin räknas som en av de mest korrupta branscherna i världen, möjligen med undantag för byggnadssektorn samt olje- och gruvindustrin (Transparency International, 2006). Användandet av mellanhänder eller "agenter" sägs vara vanligt vid denna typ av internationella affärer. En mellanhand kan anlitas fullt lagligt, men det kan också vara outtalat men underförstått att den anlitate mellanhanden kommer att se till att genomdriva affären till uppdragsgivarens fördel. Detta kan, men måste givetvis inte med nödvändighet, inkludera användandet av mutor.

Genom att använda en mellanhand kan uppdragsgivaren distansera sig från de transaktioner som äger rum. Den distansen gör det också lättare för uppdragsgivaren

att förneka brott om några olagligheter skulle avslöjas (Karlsson & Korsell, 2007; Thelander, 2006). När det gäller mellanhänder finns det även beskrivet kopplingar till organiserad brottslighet i form av drogsmuggling eller pengatvätt (LaFranchi, 2001). Den italienska camorran har till exempel pekats ut som en betydande aktör på den internationella vapenmarknaden (Saviano, 2008).

Orsaker till korruption inom vapenindustrin

Det finns flera orsaksfaktorer som kan förklara den höga graden av korruption inom vapenindustrin (Gupta et al, 2001; Transparency International, 2006; Stockholm International Peace Research Institute, 2009):

- En viktig faktor är det *hemlighetsmakeri* som omgärdar olika länders beslut i militär- och försvarsfrågor. Insyn, öppenhet och transparens brukar anses vara faktorer som minskar korruption. Men inom vapenhandeln råder snarare brist på insyn, inte sällan med hänvisning till nationella intressen och säkerhet. Upphandlingar av nya vapensystem kan därför undantas från normala rutiner beträffande revision och offentlig granskning.
- *Komplexiteten* i vapensystemens prestanda och funktioner gör det svårt att avgöra vilka system som är de bästa och mest lämpliga. Detta förhållande öppnar för ett visst mått av godtycke i beslutsfattandet.
- De avgörande besluten fattas oftast av ett *begränsat antal* personer, vilket ytterligare minskar insynen och ökar risken för mutor.
- En annan korruptionsdrivande faktor är det *höga värdet* av vapenkontrakten. De involverade summorna är vanligen mycket höga, inklusive eventuella agent- eller konsultarvoden, och de höga beloppen är i sig en riskfaktor för korruption.
- Stora inköp av nya vapensystem sker relativt *sällan*, vilket gör att för de aktörer som vill sälja är det mycket som står på spel vid varje enskild affär. Kombinationen av höga värden och relativt få möjligheter till säljtillfällen ökar korruptionsrisken.
- Det råder stor *konkurrens* mellan företagen i vapenindustrin. Frestelsen för de involverade aktörerna att använda sig av mutor för att skaffa sig en fördel gentemot konkurrenterna kan därmed ses som mycket stor.

Bofors-Indienaffären

Nedan följer en redogörelse för vad jag uppfattar som de viktigaste delarna i Bofors-Indienaffären. Det bör dock påpekas att affären rymmer fler dimensioner än vad som är möjligt och rimligt att redogöra för inom detta begränsade utrymme. Fokus ligger därutöver på att i första hand redogöra för de händelser som ägde rum i Sverige. Redogörelsen har således inte ambitionen att vara heltäckande.

Den svenska vapentillverkaren Bofors tog i mars 1986 hem en mycket omfattande industriorder, när den indiska armén köpte fälthaubitsar för 8,4 miljarder kronor. Den dåvarande statsministern Olof Palme engagerade sig personligen i affären. I januari 1986, när förhandlingarna om vapenaffären gick in i ett avgörande skede, försäkrade Palme i ett möte med den indiske premiärministern Rajiv Gandhi att inga mellanhänder skulle användas i affären. Det bör dock påpekas att det är oklart exakt hur Olof Palme uttryckte sig i denna fråga, eftersom det handlar om en muntlig uppgift som baseras på vad andra personer närvarande vid mötet vittnat om (Westander, 1990).

Rajiv Gandhi, ibland kallad ”Mr. Clean”, hade gett vallöftet att bekämpa korrruptionen i Indien. I november 1984, efter Gandhis tillträde som premiärminister, beslutade den indiska regeringen att alla vapenaffärer skulle genomföras utan mellanhänder. Eftersom man menade att provisionerna i samband med vapenaffärer ofta betalades vidare som mutor till höga beslutsfattare var detta ett viktigt löfte från den nya regeringen. Officiellt krävde alltså den indiska regeringen att affären med Bofors skulle genomföras utan mellanhänder (ibid).

Avslöjandet och utredningarna

Den 16 april 1987 gick journalister vid Sveriges Radios Ekoredaktion ut med nyheten att Bofors använt sig av mutor för att få ordern. Mutorna skulle enligt Sveriges Radio ha betalats ut via bankkonton i Schweiz. Uppgifterna om mutor skapade stor uppmärksamhet både i Sverige och i Indien. Bofors dementerade dagen efter uppgifterna i ett pressmeddelande: ”AB Bofors har icke utbetalt eller medverkat till att några mutor erlagts i samband med affären [med Indien]. Uppgifterna härom dementeras kategoriskt” (Pressmeddelande från Bofors, citerat i Westander, 1990: 86). Bofors hävdade således att det inte hade förekommit några mutor. Men det bör samtidigt noteras att Bofors inte dementerade att det hade gjorts utbetalningar till schweiziska bankkonton.

Den svenska socialdemokratiska regeringen utsattes för ett hårt opinionstryck att bringa klarhet i hur affären med Indien hade gått till. Den 29 april 1987 gav regeringen Riksrevisionsverket (RRV) i uppdrag att utreda betalningarna från Bofors i samband med Indienaffären. RRV:s rapport var färdig i början av juni 1987. Det konstaterades i rapporten att Bofors under 1986 hade genomfört ett antal, enligt RRV ”helt styrkta”, provisionsbetalningar till företag/bankkonton i Schweiz (*The Hindus* kopia av RRV-rapporten, publicerad i Westander, 1990: 200).

Intresset för rapportens innehåll var stort, inte minst från journalisterna, men delar av rapporten belades med sekretess. Senare publicerades dock en kopia av rapporten i den indiska tidningen *The Hindu*. Den största betalningen, drygt 188 miljoner kronor, hade gått till företaget Svenska Inc., ett Panamaregistrerat företag

med bankkonton i Schweiz. Det hade också genomförts ytterligare betalningar till schweiziska bankkonton på cirka 72 miljoner kronor som var helt styrkta, enligt RRV. Dessa betalningar kunde kopplas till Indienaffären eftersom Bofors själv hade uppgett detta till den svenska Riksbanken (ibid).

RRV fann i sin rapport ytterligare utbetalningar till schweiziska bankkonton som inte otvetydigt kunde kopplas till Indienaffären men ”där omständigheterna rörande mottagare, utbetalningssätt och övriga omständigheter klart avviker från gällande regler” (ibid: 201). Man noterade att Bofors inte hade använt sitt eget organisationsnummer i samband med betalningarna. På en av betalningarna stod dessutom en notering av Skandinaviska Enskilda Banken, som förmedlade betalningen: ”Observera! Betalningsavsändare skall ej anges på betalningen enligt telefonsamtal” (ibid: 201).

Uppgifterna i RRV:s rapport var tillräckliga för att en förundersökning skulle inledas av chefsåklagare Lars Ringberg, för att undersöka om korruptionsbrott i form av bestickning hade begåtts. Utredningen stod dock inför ett problem. Det var inte tillräckligt att visa att det förekommit provisionsbetalningar från Bofors till diverse schweiziska bankkonton i samband med affären. Dessa stred visserligen mot löftet till den indiska regeringen att inte använda några mellanhänder, men sådana provisionsbetalningar var ändå inte olagliga enligt svensk lag. För att det skulle räknas som bestickning måste åklagaren kunna bevisa att provisionerna betalats vidare till personer som otillbörligen hade kunnat påverka utgången av vapenaffären (Westander, 1990).

De representanter från Bofors som förhöordes i samband med förundersökningen lämnade inte ut några namn på personer, utan påpekade bara att det rörde sig om legitima betalningar och inga mutor. Det var centralt för utredningen att få namnen på de involverade personerna från de schweiziska bankerna, så man vände sig till dessa med en officiell begäran att lämna ut namnen bakom bankkontona. I november 1987 kom beskedet från de schweiziska bankerna: begäran avlogs. Banksekretessen gällde och skulle inte hävas i detta fall, eftersom det misstänkta brottet inte ansågs vara olagligt enligt schweizisk lag. Förundersökningen lades ner en kort tid senare, den 25 januari 1988, med hänvisning till bevisbrist (ibid).

En massmedial skandal

Den offentliga och massmediala skandalen var likväl ett faktum – såväl i Sverige som i Indien – och ledde bland annat till att Rajiv Gandhi förlorade makten vid 1989 års indiska parlamentsval (Anderson & Stenquist, 1988; Westander, 1990). Vad Olof Palme skulle ha svarat på den omfattande kritiken av Indienaffären blev aldrig känt. Han mördades den 28 februari 1986, en kort tid före att affären med Indien slutgiltigt bekräftades. Två år senare, i mars 1988 inför riksdagens

konstitutionsutskott vid de offentliga utfrågningarna om Boforsaffären, försvarade dock statssekreterare Carl Johan Åberg Palmes agerande i affären med att ”det [heller] inte finns någon motsättning mellan å ena sidan att uppträda som en hängiven företrädare för fredssträvanden och till och med nedrustning i världen och å andra sidan försvara staters rätt, så länge vi icke har nått fram till en allmän nedrustning, att försvara sig själva” (Anderson & Stenquist, 1988: 91).

Diskussion

Jag kommer i den nedanstående diskussionen att utveckla och knyta samman några av trådarna i Bofors-Indienaffären med teorier inom områdena korruption och ekonomisk brottslighet. Något som framträder tydligt under debatten om Bofors-Indienaffären – vid sidan av de rättsliga aspekterna – är en form av moraliskt dilemma. Borde Sverige överhuvudtaget ägna sig åt vapenexport? Och i så fall, på vilket sätt och till vem?

Sverige har, särskilt i samband med sina biståndskontakter med tredje världen, liksom de andra nordiska länderna på senare år intagit en tydlig antikorrupktiv position. Till exempel beskriver svenska statliga biståndsorganet Sida det som att ”kampen mot korruption är en av Sidas mest prioriterade frågor” (Sida, 2010). Den svenska regeringen formulerar likaså en starkt antikorrupktiv hållning på sin webbplats: ”Sveriges regering har en strikt inställning när det gäller korruption, och ambitionen att intensifiera kampen mot korruptionen i det internationella samarbetet” (Regeringskansliet, 2010). Även under 1980-talet var Sverige känt som något av en fredsmäklare och ett ”moraliskt samvete” i världen, inte minst genom Olof Palmes politiska insatser.

Värnandet av den svenska industrin

När det gäller den svenska vapenexporten förefaller de högt uppsatta målen om antikorrupktion krocka med en annan aspekt av det svenska samhället, nämligen värnandet av den inhemska industrin. I samband med denna representerar vapenindustrin avancerad forskning, högteknologisk kompetens och inte minst arbetstillfällen. Dilemmat framträder även när det gäller Olof Palme. Samtidigt som Palme var internationellt känd som fredsvän var han också känd som en vän av den svenska försvarsindustrin: ”Han [Palme] kände verkligen starkt för Bofors och företagets centrala roll i svensk säkerhets- och utrikespolitik” (Anderson & Stenquist, 1988: 90).

I debatten om ekonomisk brottslighet kan man i Sverige tala om en omvänd politisk skala i förhållande till traditionell gatubrottslighet som narkotikabrott, stölder och rån. Huvudsakligen är det så att den politiska vänstern i debatten kring ekonomiska brott propagerat för ökad reglering och mer kontroll. Från borgerligt

håll har man snarare pekat på att alltför hög samhällelig reglering sätter marknadsmekanismerna ur spel. Man har dessutom hävdats att finans- och företagssektorn borde avregleras ytterligare, eftersom en alltför hög reglering i sig kan leda till korrupcion (Lindgren, 2000). Beträffande vapenindustrin är enigheten dock bredare och den svenska vapenexporten har stötts av en lång rad svenska regeringar från 1970-talet och framåt (Anderson & Stenquist, 1988). Vid tiden för Bofors-Indienaffären styrdes Sverige av en socialdemokratisk regering ledd av Olof Palme, och även från officiellt socialdemokratiskt håll fanns ett stöd för den svenska vapenindustrin (Westander, 1990).

Det svenska försvaret och vapenindustrin

En viktig faktor när det gäller utvecklingen av den svenska vapenindustrin efter andra världskriget är det beslut som togs efter kriget att Sverige inte skulle tillhöra NATO. Sverige skulle vara alliansfritt i fredstid, syftande till neutralitet i händelse av krig. Men för att kunna föra en trovärdig alliansfri politik blev det betydelsefullt för Sverige att ha en stark egen vapenindustri. Ambitionen var att i princip kunna vara självförsörjande beträffande försvarets vapensystem. Men sedan 1960-talet har försvarsanslagen minskat. Det svenska försvaret gör inte så stora beställningar som tidigare, vilket gjort den svenska vapenindustrin beroende av att exportera sina produkter på den internationella vapenmarknaden (Anderson & Stenquist, 1988).

Inför riksdagens konstitutionsutskott i mars 1988 försvarade statssekreterare Carl Johan Åberg den svenska vapenexporten: ”Jag har tagit mig tid att försöka förklara att det inte är fråga om dubbelmoral utan om en viktig del av vår utrikes- och säkerhetspolitik att vi verkar för fred och nedrustning, men så länge världen fortsätter att upprusta måste också vi ha ett försvar och erkänna andra länders, inklusive Indiens, rätt att försvara sig. Jag tycker inte det är något konstigt att man spelar bägge dessa roller... i samma mån som man verkar för allmänt stöd åt svensk vapenexport verkar man naturligtvis för en allmän hjälp till svensk export” (Anderson & Stenquist, 1988: 91).

Industriella och ekonomiska prioriteringar

Hur kan det komma sig att den svenska regeringen tycktes vara beredd att ta så långtgående hänsyn till vapenindustrins intressen? En förklaring är given – vapenförsäljning handlar som redan nämnts om stora summor pengar. De kostsamma investeringar som gjorts i forskning och utveckling måste på något sätt ge avkastning. Det handlar också om att skapa arbetstillfällen inom industrin. När det gällde försäljningen av fälthaubitsar till Indien ansåg vissa debattörer att den svenska regeringen, ledd av Olof Palme, ägnade sig åt dubbelmoral. Å ena sidan poängterade

man vikten av att motverka upprustning i tredje världen, å andra sidan sålde man vapen för drygt 8 miljarder till Indien (som dessutom hade en historia av konflikter med grannlandet Pakistan). Det är troligt att den flexibilitet som Bo G. Anderson och Bjarne Stenquist (1988) menar kännetecknar den svenska vapenexporten beror på en stark tradition av industriella och ekonomiska prioriteringar.

C. Wright Mills (1940) påpekade i en klassisk artikel om ”motivvokabulärer” att man i det moderna samhället alltmer förklarar handlingar med motiv hämtade från de teknologiska och ekonomiska sfärerna. Den ekonomiskt motiverade rationaliteten kan därmed överskugga eventuella moraliska betänkligheter. Om handlingar beskrivs som ekonomiskt rationella så kan detta användas som ett sätt att förklara och försvara betalandet av mutor (Thelander, 2006).

Enligt James W. Coleman (1989) är insocialiseringen i en viss verksamhets kultur något som kan vara brottsbefrämjande inom ekonomisk brottslighet. Individerna anpassar sig till företagets uttalade och underförstådda krav och normer, något som även kan handla om en moralisk avtrubning av den anställde. Följden blir en form av moralisk konformitet, där den rådande kulturella ”andan” har stor betydelse för hur medlemmarna i en organisation uppfattar sina handlingar. Den svenska vapenindustrin kan betraktas som en verksamhet där det ekonomiska värdet av vapenförsäljningen vid tiden för Bofors-Indienaffären riskerade att åsidosätta de moraliska dimensionerna av affären.

Branschvillkoren inom vapenindustrin

Den kultur som utvecklas inom en viss sektor eller organisation påverkas också av de särskilda branschvillkoren. För vapenindustrin handlar det som redan nämnts om aspekter som det höga värdet av kontrakten, den höga sekretessen och den hårda konkurrensen när det gäller vapenaffärer (Gupta et al, 2001; Transparency International, 2006; Stockholm International Peace Research Institute, 2009).

Branschvillkoren kan ses som strukturella orsaker som påverkar graden av korruption inom området. Detta är särskilt tydligt med tanke på att det oavsett vilket land det handlar om ofta är samma branscher, till exempel byggbranschen och vapenindustrin, som anses vara korruptionsbenägna (Karlsson & Korsell, 2007). En parallell kan dras med en bransch som paradoxalt nog i vissa avseenden skulle kunna ses som vapenindustrins motsats. Det handlar om läkemedelsindustrin, där läkemedelsbolag bland annat fått kritik för sitt sätt att marknadsföra sig gentemot läkare och annan vårdpersonal. John Braithwaite (1984) har studerat vad han ser som en utbredd korruption bland de stora läkemedelsbolagen, och resultaten i den studien bör fortfarande ha varit relevanta åtminstone vid tiden för Bofors-Indienaffären.

Juridiska överväganden

När det gäller bestickning och mutbrott utomlands är juridiken alltför komplicerad att reda ut i detalj. Som en huvudregel kan dock nämnas att det i princip krävs ”dubbel straffbarhet” för att åtal ska kunna väckas, det vill säga att handlingen att straffbar såväl i Sverige som i det land där handlingen begåtts (Cars, 2001). Om så är fallet kan den svensk som begått handlingen åtalas, under förutsättning att han eller hon finns i Sverige.

Beträffande svenska företag som är verksamma utomlands tycks det dessutom finnas andra överväganden. I Proposition 1975/76:176 påpekas att man vid lagföring av bestickningsbrott begångna utomlands inte kan ”bortse från den praxis som utvecklats i det främmande landet” (ibid: 102). Ståndpunkten återkommer dessutom och utvecklas i ett av riksdagen godkänt utlåtande från justitiekommittén (1976/77:17). Thorsten Cars tolkar innebörden av dessa uttalanden som att man från lagstiftarnas sida menar att det varken är möjligt eller meningsfullt för ett litet land som Sverige att ensidigt agera och bestraffa alla korruptionsbrott utomlands. Ett sådant agerande skulle inverka negativt på de svenska företagens internationella konkurrenskraft.

Konkurrensen på den internationella arenan

Det ovan nämnda kan också förklara statssekreteraren Carl Johan Åbergs uttalanden vid utfrågningarna om Bofors-Indienaffären 1988, där han lyfte fram just de svenska företagens möjlighet att konkurrera på den internationella arenan: ”Vi är ett av världens mest exportberoende länder. Vi är litet land. Konkurrentländernas politiker visar en tilltagande aktivitet... här uppträder än den ene än den andre försvarsministern i Delhi och tar för sig. Det är klart att Sverige måste finnas där genom sin statsminister – eljest skulle vi varit chanslösa” (Anderson & Stenquist, 1988: 92).

Hänvisningar till konkurrensen med andra är också en vanligt förekommande förklaring vid ekonomisk brottslighet, något som påpekats av bland andra James W. Coleman (1989). ”Våra konkurrenter är korrupta, då måste vi också vara det”, är grundtanken bakom denna typ av förklaringar. En sådan förklaring kan te sig juridiskt ogiltig, men i förhållande till Cars (2001) resonemang om den svenska tillämpningen av lagstiftningen verkar alltså den typen av hänsyn kunna tas, åtminstone implicit. Argumentet går alltså ut på att vissa typer av handlingar kan vara nödvändiga eftersom det finns andra aktörer som antas agera på ett visst, eventuellt otillbörligt, sätt.

Bo Rothstein (2003) har skrivit om vad han kallar ”sociala fällor”, där förväntningarna om andra aktörers handlingar är en central dimension. Om ett företag ser det som att de flesta konkurrenter ägnar sig åt korruption, och förväntas

fortsätta med att göra det, minskar viljan att själv ställa upp på antikorruptiva åtgärder. Höga moraliska intentioner är inte i sig tillräckliga utan det krävs också en övertygelse om att många andra handlar moraliskt riktigt. Det är ”inte någon stor poäng att vara den ende som agerar etiskt rätt i ett för övrigt genomkorrumpert samhälle” (ibid: 285). Antagandet om att de andra inte kommer att avstå från korruption följer på så sätt logiken i den ”sociala fällan”, där bristen på tillit till de andras agerande gör att alla i längden blir förlorare. Om jag som affärsman vill göra affärer i ett land och i en bransch där jag förväntar mig höga nivåer av korruption – till exempel vapenindustrin – kan det bli en självuppfyllande profetia om jag därigenom själv blir mer beredd till att medverka i denna korruption.

Epilog

Slutligen bör det tilläggas att debatten om den svenska vapenindustrin inte varit begränsad till 1980-talet och Bofors. Diskussioner om hur Sverige och svenska företag agerar utomlands återkommer i senare års vapenaffärer, inte minst när det gäller de omdebatterade försäljningarna av stridsflygplanet JAS 39 Gripen. Även när det gäller dessa försäljningar har det förekommit anklagelser om korruption, vilket gör att man kan misstänka att det moraliska dilemma kvarstår. Debatten om med vilka medel försäljningen av svenska vapen sker utomlands kommer därmed sannolikt att fortsätta.

Referenser:

- Andersson, Bo G. & Stenquist, Bjarne (1988) *Vapensmugglarna. Boken om Bofors, FFV, regeringen och svensk vapenexport*, Stockholm: Författarförlaget
- Braithwaite, John (1984) *Corporate Crime in the Pharmaceutical Industry*, London: Routledge & Kegan Paul
- Cars, Thorsten (2001), *Mutbrott, bestickning och korruptiv marknadsföring*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Coleman, James W. (1989) *The Criminal Elite. The Sociology of White Collar Crime*, New York: St. Martin's Press
- Gupta, Sanjeev, Mello, Luiz de & Sharan, Raju (2001) Corruption and military spending, *European Journal of Political Economy*, Vol. 17, 2001, s. 749–777
- Jacobsson, Katarina & Meeuwisse, Anna (2008) Fallstudieforskning, *Forskningsmetodik för socialvetare*, Stockholm: Natur & Kultur
- Karlsson, Monika & Korsell, Lars (2007) *Korruptionens struktur i Sverige. ”Den korrupte upphandlaren” och andra fall av mutor, bestickning och maktmissbruk*, BRÅ Rapport 2007:21, Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- LaFranchi, Howard (2001) Small wars, small arms, big graft, *Christian Science Monitor*, July 10, 2001

- Lindgren, Sven-Åke (2000), *Ekonomisk brottslighet. Ett samhällsproblem med förhinder*, Lund: Studentlitteratur
- Mills, C. Wright (1940) Situated actions and vocabularies of motive, *American Sociological Review*, Vol. 5, No. 6, 904-913
- Regeringskansliet (2010) *Kampen mot internationell korruption*, <http://www.regeringen.se/sb/d/4263> (hämtad 2010-01-15)
- Rothstein, Bo (2003), *Sociala fällor och tillitens problem*, Stockholm: SNS Förlag
- Saviano, Roberto (2008) Gomorra. En reise i camorraens økonomiske imperium og deres drøm om herredømme, Oslo: Aschehoug
- Sida (2010) *Korruption hindrar utveckling*, <http://www.sida.se/Svenska/Om-oss/Sa-arbetar-vi/Vart-arbete-mot-korruption/> (hämtad 2010-01-15)
- Stockholm International Peace Research Institute (2009) *Corruption in the arms trade*, http://www.sipri.org/research/armaments/milex/researchissues/milex_atrans_develop/milex_atrans_develop_default/?searchterm=corruption (hämtad 2009-10-20)
- Thelander, Joakim (2006) *Mutor i det godas tjänst? Biståndsarbetare i samtal om vardaglig korruption*, Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet
- Transparency International (2006) *Why is the defence sector prone to corruption?*, http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2006/defence_sector/why_the_sector_is_prone_to_corruption (hämtad 2009-10-20)
- Westander, Henrik (1990) *Hemligstämplat. En historia om mutor och regeringars fall*, Stockholm: T. Fischer & Co

Adresse:

Högskolan Kristianstad, Sektionen för lärarutbildning
Joakim Thelander
291 88 Kristianstad